

הזדמנות לעיצוב מציאות חדשה מול לבנון

אורנה מזרחי | 24 באוגוסט, 2025

בנייר מדיניות זה מוצעת אסטרטגיה לתרגום הישגי צה"ל במלחמה מול חזבאללה, לצד התפוררות הציר השיעי ובכללה קריסת משטר אסד והשלכות המלחמה בין ישראל לאיראן, למציאות ביטחונית חדשה לאורך הגבול עם לבנון ולעיצוב מערכת יחסים משופרת עם ההנהגה החדשה בלבנון.

אסטרטגיה זו כוללת שילוב בין מעשה צבאי מתמיד לפגיעה בחזבאללה ולמניעת שיקומו, לבין מהלכים מדיניים וכלכליים להחלשת הארגון ולחיזוקה במקביל של ההנהגה הלבנונית הפרו-מערבית. גישה זו שונה מזו שהציג ללבנון באחרונה הממשל האמריקאי בכך שהיא מתחשבת באילוציה של ההנהגה הלבנונית החלשה ובצורך לחזקה מול אתגר פירוק חזבאללה מנשקו. היא כוללת לוח זמנים ריאלי יותר ומרחבי גמישות לתמורות מצד ישראל, המעלים את סיכויי הצלחתה, גם אם במחיר התקדמות איטית בדרך ליצירת מציאות ביטחונית חדשה ולשיפור היחסים בין המדינות.

תמצית ההמלצה למדיניות

הסכמה על תוכנית מדורגת עם לוח זמנים סביר ליישום נוכח הקשיים הצפויים להנהגה הלבנונית מול חזבאללה:

בשלב הראשון – פירוז דרום לבנון בתמורה לנסיגה מחמש הנקודות שישאל מחזיקה (פיקוח יבוצע על ידי כוח אמריקאי ולא יוניפי"ל)

בשלב השני - פירוז נוכחות חזבאללה בבקעת הלבנון ובמעברי הגבול בין סוריה ללבנון בתמורה להסדרת מחלוקות הגבול היבשתי בין ישראל ללבנון (אפשר שבמקביל להסדרת הגבול בין לבנון לסוריה).

בשלב האחרון - פירוז חיזבאללה מנשקו בכל לבנון בתמורה להפסקה מחולטת של התקיפות הישראליות והתחייבות ישראלית לכיבוד הריבונות הלבנונית.

בכל דרך:

1. שימור חופש הפעולה של צה"ל להמשך האכיפה הישראלית ודיכוי הניסיונות לשיקום מעמדו של חיזבאללה, אשר יימשך עד להבטחת מציאות אחרת בלבנון.

2. שימור המעורבות האמריקאית בבניין צבא לבנון (תוך ניקוי הצבא מתומכי חזבאללה) ובפיקוח על פירוז דרום לבנון.

3. הסכמה להמשך נוכחות יוניפי"ל על בסיס מנדט משופר ולפרק זמן מוגבל, תוך צמצומו עד להחלפתו על ידי צבא לבנון.
4. תמיכה בחיזוק ההנהגה הלבנונית הנוכחית, תוך התחשבות באילוציה ובלוח הזמנים הפוליטי (הבחירות שייערכו במאי 2026).
5. הגברת הסיוע הכלכלי ללבנון כבר מהשלב הראשון, כולל הסכמה לשיקום הכפרים ההרוסים בדרום לבנון (כאמצעי להרחבת הלגיטימציה הפנימית של ממשלת לבנון), אך גם בהקשר זה במדורג ובהתאמה למידת הצלחתו של המאמץ הלבנוני לפירוק חזבאללה מנשקו.
6. דחיפת גורמים אזוריים ובינלאומיים להתמיד במאבק המדיני-כלכלי להחלשת חזבאללה, בצד חיזוק המדינה הלבנונית.
7. איראן מהווה רכיב במדיניות מול לבנון נוכח תמיכתה בחזבאללה. ישראל תידרש להערכת מצב מחודשת ולעדכון המלצות אלה בכפוף לאסטרטגית ההתמודדות שתבחר טהראן.

המלחמה בין ישראל לחיזבאללה והשלכותיה יצרו שינויים עמוקים בתמונת האיומים מהזירה הלבנונית על ישראל וביחסי הכוחות הפנימיים בתוך לבנון, כמו גם במצבו של כלל הציר השיעי:

א. חזבאללה 2.0 "ביום שאחרי"

- מצבו של חזבאללה השתנה מהותית בעקבות התבוסה בעימות עם ישראל. הארגון חבול וחלש. החלטת נסראללה להצטרף למלחמה ולאמץ אסטרטגיה של מלחמה מוגבלת, שהתבססה על הערכתו שישאל תימנע מהרחבתה בעודה נלחמת ברצועת עזה, הוכחה כמוטעית וחרצה את גורלו. אסטרטגית המלחמה המוגבלת של חיזבאללה כ"חזית תמיכה" בפלסטינים אמנם הקשתה על צה"ל וגרמה נזקים כבדים במרחב הצפוני של ישראל, אך היא גבתה מהארגון מחיר כבד מאוד. הוא איבד כמעט את כל הנהגתו המדינית ואת כל ההנהגה הצבאית ושדרת הפיקוד, ובסך הכל אלפי פעילים צבאיים (בנאומו ב-5 באוגוסט טען מזכ"ל הארגון, נעים קאסם, כי עד כה לחזבאללה 5,000 הרוגים ו-13,000 פצועים). בצד זאת, יכולותיו הצבאיות נפגעו קשות, בכללן רכיבים שערב המלחמה ביססו את עוצמתו כאיום הקונבנציונלי החמור ביותר על ישראל (עשרות אלפי טילים, כולל מדויקים, כטב"מים, מנהרות, תשתיות לייצור אמל"ח ומחסנים). בנוסף נגרמו לארגון נזקים כלכליים נרחבים ונפגעה קשות האוכלוסייה השיעית התומכת בו. תוצאות אלה הובילו להסכמת חזבאללה להפסקת האש מה-27 בנובמבר 2024 בתנאים שאינם אופטימליים עבורו, כשאינו מצליח לכפות נסיגה מלאה של צה"ל מלבנון וישראל זוכה במסגרת ההסכם בחופש פעולה להמשיך לפעול נגדו בגיבוי אמריקאי.
- למרות הפגיעה הקשה, חזבאללה לא נעלם ונאחז באידיאולוגיה "ההתנגדות", תוך התמקדות בשיקום יכולותיו ומעמדו. מאז הפסקת האש ניכרים מאמציו להתארגן מחדש. הארגון פועל למילוי מאגריו הכספיים המדולדלים; לאיתור דרכים חדשות להברחת אמל"ח ללבנון; לגיוס כוח אדם חדש; ולאיוש וארגון מחדש של מוסדותיו. ברשותו יכולות צבאיות שונות - עשרות אלפי פעילים ואמצעי לחימה. למרות

הכרסום במעמדו הפוליטי ובתמיכה בו בלבנון, הוא עדיין נהנה מתמיכת רבים מקרב האוכלוסייה השיעית במדינה, כפי שניכר בהשתתפות הרחבה בהלוויית נסראללה ומחליפו (ב-23 בפברואר 2025) ובתוצאות הבחירות לרשויות המקומיות בלבנון (במאי 2025), מה גם שהצליח להעביר פיצויים בהיקף של מאות מיליוני דולרים לאוכלוסייה השיעית שנפגעה במלחמה.

ב. **הנהגה החדשה בלבנון** - התחזקות מתנגדי חזבאללה במערכת הלבנונית בעקבות המלחמה הוביל לחיזוק המערכת המדינתית ולשלילת מעמדו הדומיננטי של הארגון בה. בניגוד לרצונו נבחרה בינואר 2025 הנהגה חדשה בלבנון: הנשיא ג'וזף עוון וראש הממשלה, נוואף סלאם, אשר חרטו על דגלם את יישום מונופול המדינה על הנשק ואת אחריותה לקבלת ההחלטות בנושאי מלחמה ושלום. הנהגה זו נקטה שורת צעדים המקשים על מאמצי חזבאללה להתאושש וצבא לבנון פועל באופן נרחב ומשמעותי יותר מאשר בעבר כדי לאכוף את הפסקת האש, אם כי הוא נרתע ממהלכים שיש בהם כדי להוביל לעימות עם אנשי חזבאללה, ובחלק מהמקרים מתאם מראש עם אנשי הארגון את הגעתו. פעילות זו מקשה אמנם על חזבאללה לשמר את האמל"ח שנותר בידיו ולהחזיר בהדרגה את פעילויו הצבאיים לאזור - בדומה למאמציו לאחר מלחמת לבנון השנייה (2006), אך מאמציו לשימור נוכחותו בדרום לבנון נמשכים ללא לאות. בצד זאת הוגברו מאמצי לבנון למנוע הברחות נשק וכספים עבור הארגון בנמל התעופה בבירות (העמקת הבידוק והפסקת הטיסות מאיראן מאז פברואר) ובמעברים היבשתיים מסוריה (במקביל למאמץ למניעת הברחות בגבול סוריה-לבנון מצד המשטר החדש בדמשק). הבנק המרכזי של לבנון אף אסר ב-15 ביולי 2025 כל התקשרות של הגופים הפיננסים עם רשת אלקרצ' אלחסן של חזבאללה. מרחיק לכת וחריג הוא המאמץ של ההנהגה החדשה לפעול למימוש חזונה, בדחיפה אמריקאית, לפירוק חזבאללה מנשקו (החלטות ממשלת לבנון ב-8;5 באוגוסט 2025) ולשלול מהארגון את מעמדו כמיליציה עצמאית.

ג. **קריסת משטר אסד** - לקריסת משטר אסד ולהתייצבותה בדמשק של ההנהגה החדשה בראשות אחמד א-שרע, אויבם המר של חזבאללה ואיראן, השלכות מרחיקות לכת על חזבאללה וגם על איראן. המשטר החדש נרתם מיד עם כינונו לסלק את כוחותיהם מסוריה ובכך הם איבדו את העומק האסטרטגי וחופש פעולה המוחלט שממנו נהנו במרחב הסורי לשם פעילות נגד ישראל ולקידום הברחות הנשק מאיראן ללבנון והברחות הסמים מלבנון לסוריה, ירדן ומדינות המפרץ. כוחות הביטחון הסורים החדשים פועלים לסגירת המעברים הבלתי מורשים בין סוריה ללבנון ולהחרמת משלוחי נשק וסמים ובאחרונה דווחו הצלחות בתפיסת משלוחי נשק שיועדו לחזבאללה. כל אלה מצמצמים את יכולתו של הארגון להשתמש במסדרון היבשתי במרחב הסורי דווקא כעת, כשהוא זקוק לרכיבי אמל"ח וכסף לשיקום. עם זאת, מסתמן, כי הארגון כבר מצא נתיבים חלופיים להעברת אמצעי לחימה ומזומנים (דרך עיראק, טורקיה ואף ביבשת אפריקה)

ד. **האתגרים לאיראן ולרעיון ההתנגדות** - תוצאותיה של מלחמת "חרבות ברזל" עד כה חושפות את חולשתו של הציר השיעי בהובלת איראן וכישלונה של אסטרטגית "טבעת האש" סביב ישראל. לאכזבה האיראנית מתבוסת חזבאללה במלחמה מול ישראל נוספה גם הימנעות חזבאללה מהצטרפות למלחמה בין ישראל לאיראן ביוני 2025. איראן, שהשקיעה לאורך שנים מיליארדי דולרים בפיתוח יכולותיו של הארגון כראש החץ של הציר השיעי נגד ישראל נאלצה

להסכין עם חוסר יכולתו לסייע לה "ביום הפקודה". עם זאת, ניכר כי בעינם נותרו ההזדהות והמחויבות ההדדיים בין איראן לחזבאללה. חזבאללה זקוק נואשות לסיוע האיראני וניכר כי טהראן אף מוכנה להמשיך ולהושיטו כדי לחזק את הארגון למרות קשייה הנוכחיים. כך שבכל תרחיש צפוי כי ימשך הסיוע האיראני לארגון בכסף, באמל"ח וגם בתמיכה מדינית, כפי שבא לידי ביטוי בתמיכתה הנחרצת של איראן בסירוב הארגון להתפרק מנשקו.

ה. שינוי בכללי המשחק בין חזבאללה לישראל:

- **המסגרת ההסכמית החדשה** – הסכם הפסקת האש מתבסס אמנם על החלטת מועצת הביטחון 1701, אך הפעם לשם יישומה הוא מעניק לישראל שני יתרונות ברורים: הראשון – שימור חופש הפעולה של ישראל לפעול ליישום הפרות בנסיבות שבהן צבא לבנון אינו פועל וכן לנטרל איומים המתפתחים עליה גם מעבר לדרום לבנון (במכתב האמריקאי שנלווה להסכם ולא פורסם בפומבי); והשני – התפקיד המרכזי שניתן לארצות הברית ביישום ההסכם. ארצות הברית, המגלה הבנה לדאגות הישראליות, היא המובילה את הועדה המחומשת לפיקוח על יישום ההסכם. הנושא הלבנוני אמנם אינו עומד בראש מעיניו של ממשל טראמפ, אך הוא פועל באופן נמרץ יותר מהממשל הקודם באמצעות שליחיו מול ההנהגה החדשה בלבנון ולוחץ עליה לפעול ליישום מחויבותיה על פי ההסכם כשבמוקד התניית הרחבה משמעותית בסיוע ללבנון ולצבא לבנון בפירוק חזבאללה מנשקו עד סוף 2025 ובקידום רפורמות כלכליות.
- **הפעילות האינטנסיבית של צה"ל** – מאורעות "חרבות ברזל" ובראש ובראשונה הגורל הטרגי של תושבי עוטף עזה ב-7 באוקטובר חוללו שינוי בדפוסי הפעולה של צה"ל בכל זירות המלחמה, ובתוך כך בזירה הלבנונית, אשר בה הושגה בעקבות העימות עם חיזבאללה מסגרת הסכמית. מדובר בפעילות יום-יומית של צה"ל מאז הפסקת האש להעמקת הישגי המלחמה ואכיפת ההסכם. בעקבות מאמץ צבאי זה, כוחות רד"אן נדחקו לאחור ומאז הפסקת האש חוסלו לפחות 240 פעילי חזבאללה, חלקם בעלי תפקידים מרכזיים במערכים הצבאיים. כן נפגעו מפעלי אמל"ח ומחסני נשק, כולל מתקני ייצור ואחסון של טילים וכטב"מים, אם כי אין בכך כדי לגדוע לחלוטין את מאמצי השיקום הנמרצים מצד חזבאללה.
- **האסטרטגיה של חזבאללה 2.0** – התבוסה במלחמה הובילה גם לשינוי במדיניות הפעלת הכוח של חזבאללה, שנאלץ לנטוש, לפי שעה, את אסטרטגית "משוואות ההרתעה" של נסראללה ולאמץ אסטרטגיה חדשה של "הכלה" והימנעות מתגובה ישירה לפעולות צה"ל נגדו. הארגון מקפיד לשמור על הפסקת האש ואינו מגיב בירי מלבנון על מאות תקיפותיה של ישראל עליו (למעט אירוע בודד בראשית הדרך, ב-2 בדצמבר 2024, ושני אירועי ירי של רקטות מצד גורמים פלסטינים במאס 2025) ומציג את התקיפות הישראליות כהפרות חמורות של הפסקת האש, מטיל את האחריות לתגובה על ממשלת לבנון, אך שומר לעצמו את האפשרות להגיב אם ממשלת לבנון לא תצליח לאכוף את הפסקת האש. בהיעדר יכולת לסייע לאוכלוסייה השיעית שנפגעה במלחמה, הוא מטיל גם את האחריות לכך על ממשלת לבנון. במקביל, הוא מתארגן לאפשרות של עימות צבאי נרחב נוסף מול ישראל ונחוש למנוע כל התקדמות במאמצים לפרק אותו מנשקו. בשלב זה, הארגון מעדיף לקדם את השיח בנושא מול ההנהגה הלבנונית ומציג נכונות לגיבוש "אסטרטגיית הגנה לאומית" משותפת, אך מפגין דבקות בהתנגדותו לפירוק מנשקו, תוך

איומים כי "תיגדע ידו" של מי שינסה לעשות זאת, ואף רומז שצעדים בכיוון זה עלולים להוביל למלחמת אזרחים.

דרכי פעולה אפשריות של חזבאללה בהמשך

בשלב הנוכחי, עיקר המאמץ של חזבאללה מופנה לשיקום יכולותיו ומעמדו והוא נמנע מעימות הן מול צה"ל והן מול מתנגדיו מבית, אך עם השתנות הנסיבות יעמדו בפניו מספר דרכי הפעולה:

א. **דבקות באסטרטגית "ההכלה" לאורך זמן לטובת מאמצי השיקום - חזבאללה יתמיד**

במדיניות הנוכחית בשל חולשתו והקשיים שבהם הוא נתקל: המשך הפעילות הצבאית של ישראל בגיבוי אמריקאי; הלחץ המופעל עליו מצד ישראל, ארצות הברית, ההנהגה החדשה בלבנון ומתנגדיו מבית לוותר על הנשק העצמאי שלו; הצורך בשקט כדי לאפשר שיקום לתומכי חזבאללה שנפגעו במלחמה; מצבה של איראן והציר השיעי כולו. מדובר בדרך פעולה שתכליתה העיקרית היא לשקם את מעמדו בלי להיקלע לעימות ישיר עם ישראל או צבא לבנון, ולאורך הזמן תוכל להוביל לכל אחת מדרכי הפעולה המוצגות להלן. משך הזמן בו יפעל הארגון בדרך זו יהיה מותנה בהתקדמות מאמצי השיקום שלו מצד אחד, וביכולתו להתמודד בהצלחה יחסית עם הלחץ הצבאי והמדיני עליו, מצד שני.

ב. **חידוש התקיפות נגד ישראל באופן מוגבל - על אף הקשיים שבהם נתקל חיזבאללה בדרך**

לשיקום, אפשר שההתגברות הלחץ הפנימי והחיצוני לפרקו מנשקו (כולל תוכנית מפורטת של צבא לבנון), בצד הנזקים המצטברים מהמשך הפעילות הצבאית נגדו, ידחפו אותו לחדש את העימות הצבאי מול ישראל, אך "על אש נמוכה" במאמץ לצמצם את התקיפות נגדו, לחזק את רוח ההתנגדות, להדגיש את חשיבות שימור הנשק שברשותו, לשנות את כללי המשחק החדשים שנכפו עליו ולהרחיב את התמיכה בו. לאסטרטגיה זו שתי דרכי פעולה משניות:

• **תקיפת נוכחות צה"ל בחמש הנקודות האסטרטגיות** בשטח לבנון, שעדיין בשליטה

ישראלית, בטענה כי חזבאללה פועל להשלמת יציאת צה"ל מלבנון, במיוחד אם ההנהגה הלבנונית לא תצליח להוביל לכך. פעולות אלה יתקבלו בציבור הלבנוני כלגיטימיות נוכח המשך ה"כיבוש" הישראלי ויוצגו כהוכחה לתפקיד הארגון כ"מגן לבנון" נוכח חוסר היכולת של ההנהגה הלבנונית וצבא לבנון להביא לנסיגת צה"ל ויתמכו בטענתו כי פירוק מנשק יפגע בביטחון לבנון וישרת את ישראל.

• **פעולות ספורדיות חוצות בגבול הצפון - חדירת מחבלים לשטח ישראל או ירי ספורדי**

ומוגבל לצפון, לכאורה בתגובה לפעילות צה"ל נגד חיזבאללה בדרום לבנון ובמטרה להרתיע את צה"ל, לצמצם את תקיפותיו בלבנון ולשבש את המאמצים להגיע להסדרה תוך עקיפתו. תרחיש זה ייצר אתגר גובר לישראל והיעדר יציבות ביטחונית לשובים לאורך הגבול.

ג. **חידוש הלחימה נגד ישראל בפרופיל גבוה - חזבאללה מרהיב עוז ומצהיר כי הוא נוטש**

את "אסטרטגיית ההכלה" ומתחיל להגיב לפעולות צה"ל נגדו ואף לזיז פועילות התקיפה לשטח ישראל במאמץ לחדש את "אסטרטגיית המשוואות" מול צה"ל. חזבאללה מודע לכך שצה"ל יגיב בתקיפות, אך חש ביטחון בעקבות הצלחתו לצבור נשק ופעילים צבאיים; כישלון צה"ל למנוע את שיקומו ואף אפשרות להסתבכות צה"ל בדרום לבנון; התגברות הביקורת האזורית והבינלאומית על מהלכיה הצבאיים של ישראל למרות הפסקת האש; אפשרות לגיבוש

הסכם גרעין עם איראן, שיגביר את יכולת המשטר האיראני לגבות את חיזבאללה ולסייע לו; היחלשות התמיכה הפנימית בהנהגה החדשה בלבנון, שאינה מצליחה לחלץ את המדינה ממחצבה הקשה. בתרחיש זה, ישראל עלולה להיקלע למלחמת התשה מול חזבאללה ויתחדש האיום על ביטחון תושבי הצפון.

ד. **חזבאללה נאבק על שרידותו בתוך לבנון** – בעקבות המאמץ מצד ההנהגה הלבנונית להתקדם לפירוק חיזבאללה מנשקו, אפשר שהארגון יישאב לעימות פנימי אלים עד כדי מלחמת אזרחים נוספת בלבנון. אפשר שהוא יידחף לכך ביתר שאת עקב הצלחתו להתגבר על האובדן שספג בעקבות המלחמה והעמקת התמיכה האיראנית בשאיפה לשקם את מעמדו ולהשתלט מחדש על המערכת הפוליטית הלבנונית. מתרחיש זה עשויות להיגזר דרכי פעולה שונות מול ישראל:

- **עצירת המאבק המזויין נגד ישראל** ומאמץ להתמיד במדיניות ההכלה מולה, עד סיום העימות הפנימי.

- **חידוש פעולות ההתנגדות נגד ישראל** בחסות הכאוס הפנימי.

ה. **שינוי פניו של הארגון** - דרך פעולה, שסבירותה בנסיבות הנוכחיות נמוכה ובגדר חזון, היא הצלחת ההנהגה הלבנונית, בצד הלחץ החיצוני, להוביל את חזבאללה לנטישת אידיאולוגיית ההתנגדות; וויתור על מעמד הארגון כמיליציה עצמאית; הפיכתו למפלגה פוליטית; ושילוב הזרוע הצבאית שלו בצבא לבנון, בשתי תצורות אפשריות: כגוף אורגני השומר על יחודו ועל נשקו במסגרת הצבא (המודל העיראקי רב החסרונות), או היטמעותם של פעילי חזבאללה על האמל"ח שלהם בשורות הצבא (מודל הפלמ"ח וצה"ל).

שיקולים עיקריים למדיניות ישראל

חולשתם של חזבאללה ופטרונו האיראני בעקבות המלחמה והתייצבותה של הנהגה חדשה בלבנון, השותפה לחזון פירוקו של חזבאללה מנשקו מייצרים לישראל הזדמנויות לשינוי המציאות הביטחונית לאורך הגבול לאורך זמן, ובטווח הארוך גם לעיצוב מערכת יחסים חדשה עם מדינת לבנון. אך החשש הוא שמדובר בחלון הזדמנות זמני, שיילך ויצטמצם ככל שחזבאללה יצליח לשקם את יכולותיו ואת מעמדו הפנימי בלבנון, ויעריך כי ביכולתו לחדש את העימות הצבאי עם ישראל.

בשלב זה, ניכר מפגש אינטרסים בין ישראל להנהגה הלבנונית בראשות ג'וזף עוון:

א. רצון לשמור על גבול שקט וביטחון לתושבים משני צדדיו, כמו גם לשקם את נזקי המלחמה (בלבנון - רצון לשקם את הכפרים ההרוסים; בישראל - צורך בשיקום אזרחי של יישובי הצפון).

ב. חתירה למניעת שיקום חזבאללה והמשך החלשתו עד כדי פירוקו מנשקו והפיכתו לתנועה פוליטית.

ג. חיזוקה וייצובה של מדינת לבנון בסיוען של מדינות המערב ומדינות המפרץ הפרגמטיות.

ד. החלשת המעורבות האיראנית בענייניה הפנימיים של לבנון, עד כדי נטרולה כליל.

עם זאת, יש לקחת בחשבון את מגבלותיה של ממשלת לבנון הנוכחית, המכירה בגודל השעה ומוכיחה נחישות לפעול מול חזבאללה, אך זמנה קצוב (עד לבחירות האמורות להיערך במאי 2026). זאת מול היכולות הצבאיות שעדיין נותרו בידי חזבאללה, כמו גם התמיכה הרחבה לה זוכה הארגון מצד מרבית האוכלוסייה השיעית במדינה. מגבלות אלה מכתיבות את מדיניות ממשלת לבנון, הנמנעת ככל הניתן מעימותים עם הארגון כדי לא לגלוש למלחמת אזרחים, והמאמצת בפומבי את דרישותיו של חזבאללה מישראל. גישה זו משתקפת גם בפעילותו בדרום לבנון של צבא לבנון, הנמנע מעימותים עם פעילי הארגון והאוכלוסייה השיעית. על ישראל להיערך גם לאפשרות שחזבאללה ייטוש את מדיניות ההכלה ככל שיקודמו ויצלחו מאמצי השיקום שלו, מה גם שבידי הארגון נותרו משאבי כוח אדם ואמל"ח שיש בהם כדי לאתגר את צה"ל כבר עתה, אם יבחר בכך.

אמנם, פעילות ישראל נגד הארגון, מתוקף חופש הפעולה שניתן לה בהסכם הפסקת האש ומכתב הצד האמריקאי, מחלישה את חזבאללה ומעכבת את שיקומו, אך זאת בעיקר במרחב הסמוך לגבול ולא בכל לבנון. משום כך, אין בה כדי לעכב לחלוטין את מאמצי הארגון לחדש את ימיו כקדם וככל שגובר הלחץ הצבאי מצד ישראל גובר הסיכון שהארגון יידחק לחידוש הלחימה, ויעמיד בפני צה"ל דילמה ביחס למאפייני פעילותו נגד הארגון.

לישראל אינטרס בחיזוקה של המדינה הלבנונית בהנהגתה הנוכחית, אך המשך הנוכחות הישראלית בחמש הנקודות לאורך הגבול וההתקפות האינטנסיביות של צה"ל מייצרות חיכוך גם מול הנהגת לבנון, המעוניינת בהשלמת הנסיגה מנקודות אלה כדי להוכיח לחזבאללה ולכלל האוכלוסייה בלבנון את יכולתה להתמודד עם ישראל ולזכות בתמורות מצידה. קידום השיקום של הריסות המלחמה עשוי גם הוא לתרום להרחבת התמיכה הציבורית בממשלת לבנון.

לאיראן עדיין תפקיד חשוב ומרכזי בתמיכה בחזבאללה, כולל בסוגיית פירוק הארגון מנשקו, שאף הופך משמעותי יותר נוכח מצבו של הארגון בעקבות המלחמה. ברי כי איראן – על אף קשייה הנוכחיים – תשאף להמשיך לסייע לארגון ולטפחו כזרוע מאיימת על גבולה הצפוני של ישראל, למרות האכזבה מכך שהארגון לא פתח חזית נוספת נגד ישראל במהלך מלחמת 12 הימים בין ישראל לאיראן ביוני 2025. איראן נתונה עתה במחשב פנימי אשר להתמודדות מול ישראל, כך שישאל תיזדרש להערכת מצב מחודשת ולעדכון המלצות אלה בכפוף לאסטרטגיה שתבחר טהראן בהתמודדות מולה.

מבחינת ישראל, חשוב לשמר את מעורבות ארצות הברית בזירת לבנון (כמו גם לגייס תמיכה של מדינות נוספות במערב ושל ערב הסעודית ואיחוד האמירויות), הן לצורך המשך הסיוע והתמיכה בצבא לבנון ובמערכת הפוליטית במדינה, תוך הרחקתם מחזבאללה ומאיראן, והן להבטחת הגיבוי האמריקאי לישראל בפעילותה נגד חזבאללה, לרבות במסגרת הוועדה המחומשת ליישום הסכם הפסקת האש, שאותה מוביל גנרל אמריקאי.

החלופות למדיניות הישראלית

החלופות העיקריות למדיניות הישראלית מוצגות על יתרונותיהן וחסרונותיהן לאור האינטרסים הישראליים, ובראשם האינטרס במתן ביטחון ותחושת ביטחון לתושבי הצפון, בצד החלשת חזבאללה כדי לשלול ממנו כל אפשרות לחדש את הלחימה, עד כדי פירוקו מנשק. זאת, ללא התייחסות למידת סבירותן:

א. **אכיפה צבאית לשימור הישגי המלחמה** – המשך הפעילות הצבאית של ישראל נגד חזבאללה, בדומה למצב כיום, להחלשת הארגון, לפגיעה נמשכת באנשיו וביכולותיו ולמניעת שיקומו וחזרתו לדרום לבנון. היתרון העיקרי של חלופה זאת נעוץ בקשיים שהיא מייצרת לחזבאללה, החותר לחדש את יכולותיו ומעמדו ובתוך כך מקבעת את חופש הפעולה של צה"ל לפעול מולו. חסרונותיה טמונים בכך שצפוי כי מאמצי האכיפה של צה"ל במאפיינים הנוכחיים יקשו אמנם על הארגון, אך לא ימנעו לחלוטין את שיקומו, במיוחד אם ישראל תתקשה להתמיד באכיפה לאורך זמן בשל לחצים מדיניים, כמו גם חוסר שביעות רצון בישראל פנימה עקב היעדר יציבות ביטחונית לתושבי הצפון למרות ההשקעה הנמשכת של צה"ל. פעילות זו עלולה גם להחליש את ההנהגה הלבנונית נוכח טענות חזבאללה כי אין ביכולתה להתמודד עם ישראל, וחמור יותר - לאורך זמן היא לא תמנע את האפשרות שחזבאללה ישוב לפעילות נגד צה"ל ויישובי הצפון.

ב. **מערכה צבאית רחבה נוספת** לכיבוש דרום לבנון ולהרחבת השליטה הישראלית עד נהר הליטאני, תוך הרחבת רצועת הביטחון והעמקת ההישגים עד כה. ברקע לכך - רצון לנצל את חולשתו הנוכחית של הארגון ואת התפוררות הציר השיעי וגם את הישאבות איראן לבחינה מחדש של מדיניותה ולטיפול בענייני הפנים בעקבות המלחמה עם ישראל. יתרונה העיקרי של חלופה זו טמון באפשרות לשיפור יכולתו של צה"ל למנוע את שיקום הארגון ואף להעמיק את הפגיעה בו, אך חסרונותיה רבים: חזבאללה יאתגר את צה"ל; ישראל תשקע שוב במלחמה העלולה להיות ארוכה ומדממת; המערכה תדרוש השקעת משאבים נוספים מצד צה"ל ולוחמיו, שיטילו עומס נוסף על ישראל לאחר המלחמות הממושכות בשנתיים האחרונות. בד בבד צפויים נזקים קשים ללבנון כולה ותיתכן גם פגיעה במעמדה של ההנהגה הלבנונית הנוכחית.

ג. **יוזמה לקידום הסדרה/הסכם בין ישראל ללבנון** - יתרונותיה של חלופה זו ברורים, בעיקר אם תיצר פתרון יציב, שיבטיח הגנה על יישובי הצפון ויגביל מאוד את חזבאללה. חסרונה העיקרי נובע מהיעדר/חולשתו של פרטנר להסכם בצד הלבנוני, במיוחד בנסיבות שבהן לחזבאללה עדיין עמדת כוח והשפעה בתוך המערכת הלבנונית. זאת במיוחד אם בעקבות ההסדרה ישראל תיאלץ לוותר על חופש הפעולה הצבאי שממנו היא נהנית עכשיו, ובעקבות סימון קו הגבול הקבוע והמוסכם גם לשלם מחיר של וויתורים טריטוריאליים (נסיגה מחמש הנקודות שנתפסו לאחר המלחמה + שטחים נוספים שבהם היא מחזיקה עוד מלפני המלחמה בהתאם לסימון הקו הכחול). התקדמות ביחסי ישראל עם המשטר החדש בסוריה יכול להוות גורם מאיץ למהלך מהסוג הזה. לחלופה זו ייתכנו מספר מדרגות:

- **הסכם אי לוחמה** – הפסקת הלחימה וחזרה להסכם הפסקת האש מ-1949, ללא שינוי ביחסים בין המדינות. זאת על בסיס ההצעה האמריקאית העומדת כיום על הפרק או כל מהלך הסדרי אחר.
- **הצטרפות לבנון ל'הסכמי אברהם'** – אם כי הסבירות לכך נמוכה מאוד, במיוחד כל עוד ערב הסעודית לא הצטרפה אליהם ולא חלה התקדמות ניכרת בדרך לפתרון הבעיה הפלסטינית.

סיכום והמלצות

המלחמה הארוכה מאז ה-7 באוקטובר 2023 חוללה שינויים במאזן האזורי ובמיוחד במעמדו של הציר השיעי, ובתוך כך שינויים משמעותיים בזירת לבנון. חולשתו הנוכחית של חזבאללה מייצרת הזדמנויות לישראל. עם זאת, ההישגים הצבאיים עד כה לא הובילו למציאות ביטחונית יציבה ואין ביטחון שיישמרו לאורך זמן. חזבאללה טרם הוכרע ועדיין מהווה איום על ישראל, כשהוא אוחד באידיאולוגית "ההתנגדות" וביכולות צבאיות, גם אם מוגבלות יותר, ומשקיע מאמצים נרחבים, בתמיכתה הנמשכת של איראן, בשיקום מערכי הארגון ומעמדו בלבנון. במקביל, המדינה הלבנונית עדיין חלשה ומתקשה להשתחרר מלפיתתו של הארגון, המאיים על ריבונותה ויציבותה. עם זאת, יש בהתפתחויות בזירה הלבנונית כדי לאפשר את קידומם של האינטרסים הביטחוניים והמדיניים של ישראל מול לבנון על ידי גיבוש אסטרטגיה, שתיקח בחשבון את חולשתו הנוכחית של הארגון מצד אחד ואת האילוצים הפועלים על ההנהגה הלבנונית, מצד שני.

לכן, מוצעת אסטרטגיה ישראלית מעודכנת שתכליתה לתרגם את הישגי צה"ל עד כה למציאות ביטחונית חדשה לאורך גבול לבנון ולעיצוב מערכת יחסים משופרת עם הנהגת המדינה החדשה, הפרו-מערבית. אסטרטגיה זו כוללת שילוב בין המעשה הצבאי למאמץ המדיני, ומטרתה להמשיך להחליש את חזבאללה ולמנוע את שיקומו, בצד חיזוק המדינה הלבנונית בהנהגתה הנוכחית, לטובת שיפור היחסים עם ישראל בעתיד.

במישור הצבאי - בכל דרך, יש להתמיד בפעילות לאכיפת החלטת מועצת הביטחון 1701 כדי להעמיק את חולשת חזבאללה ולמנוע את שיקומו וחזרתו לדרום לבנון, בהתבסס על חופש הפעולה שממנו נהנית ישראל כיום. זאת, תוך זהירות והתחשבות באילוציה של הנהגת לבנון והקפדה ככל שניתן על תיאום עימה ועם צבא לבנון, בצד שימור המסגרת של ועדת האכיפה המחומשת בהובלת ארצות הברית. אך הפעילות הצבאית כשלעצמה איננה מספקת ויש לקדם במקביל גם מאמץ מדיני.

במישור המדיני - יש לגבש, במתואם עם הממשל האמריקאי, תוכנית שמטרתה כפולה: התקדמות בשלבים להחלשת חזבאללה, בצד חיזוקה של ההנהגה הלבנונית הפרו-מערבית הנוכחית. **על הפרק הצעה שהציג השליח האמריקאי תומס בראק להנהגה הלבנונית, הכוללת דרישות שממשלת לבנון אימצה אמנם באופן רשמי (בישיבותיה ב-5 וב-8 באוגוסט), אך שההנהגה הלבנונית וצבא לבנון במתכונתו הנוכחית אינם יכולים לעמוד בהן** (פירוק מוחלט של חזבאללה מנשקו עד סוף 2025 והתנייתה של הרחבת הסיוע ללבנון בכך). לפיכך, מוצע לקדם מהלך מדורג שייקח חשבון את האילוצים הלבנוניים, בלוח זמנים ריאלי לפירוקו של חזבאללה מנשקו, אשר הסיכוי לעמוד בו גבוה יותר והוא יכול גם תמורות מצד ישראל וארצות הברית. במסגרת זאת:

- **מרחבי הגמישות** מצד ישראל צריכים להיות בתחומים הבאים:
 - הסכמה להארכת לוח הזמנים לפירוק חזבאללה מנשק, תוך עמידה על פירוקו תחילה בדרום לבנון בהתאם להחלטה 1701.
 - נסיגה הדרגתית מחמש הנקודות שצה"ל מחזיק על אדמת לבנון.
 - הקלה בתנאים להעברת סיוע למדינת לבנון, בכפוף להתקדמותה במילוי הדרישות ממנה ובדגש על סיוע בפרויקטים שיש בהם כדי לשפר את מצב האוכלוסייה, ללא מעורבות של חזבאללה בהם.
 - הסכמה לשיקום מדורג ותחת פיקוח בינלאומי של הכפרים שנהרסו במהלך המלחמה (לא אלה הסמוכים לגבול).

- תמיכה בחיזוק צבא לבנון כדי שיוכל להתמודד עם האתגר שבפניו, תוך התניית כל שיפור ביכולותיו בכך שירחיק משורותיו את הגורמים התומכים בחזבאללה ומשתפים עימו פעולה.
- הסכמה להמשך נוכחותו של יוניפי"ל על בסיס מנדט משופר ולפרק זמן מוגבל, תוך צמצומו עד להחלפתו על ידי צבא לבנון, בצד אפשרות לנוכחות כוח מוסכם אחר (בעדיפות אמריקאית) לפיקוח על הפירוז.

- בצד זאת, על ישראל לעמוד על שתי דרישות מרכזיות עד לסיכום של משטר ביטחון חדש לאורך הגבול:
 - **שימור חופש הפעולה של צה"ל** באכיפת החלטה 1701 בדרום לבנון עד שיובטח כי היא אכן מיושמת באופן מלא.
 - **דחיית הדיון על התואי הקבוע של הגבול** בין המדינות. הדיון בנושא זה, אשר יוביל לויתורים כואבים מצד ישראל, צריך שיתקיים במקביל להתקדמות לקראת פירוקו המלא של חזבאללה מנשקו.
- להלן הצעה לתוכנית מדורגת על פי אזורים בלבנון (שניתן לשנות או להוסיף עליה), תוך קביעת טווח זמנים ליישום כל אחד משלביה:
 - בשלב הראשון - פירוק נוכחות חזבאללה בדרום לבנון בהתאם להחלטה 1701, בתמורה לנסיגה מדורגת של צה"ל מחמש הנקודות (מותנה בעמידת צבא לבנון בדרישות), בצד הסכמה אשר לעתידו של יוניפי"ל (לא דרישה לסילוקו המידי).
 - בשלב השני - פירוק נוכחות חזבאללה בבקעת הלבנון ובגבול סוריה (אפשר בתאום עם המשטר הסורי), בתמורה להתווית הגבול היבשתי בין ישראל ללבנון (ואם יתאפשר, גם במקביל סימון הגבול בין סוריה ללבנון) ולגיבוש משטר ביטחון מוסכם לאורך גבול.
 - בשלב השלישי, פירוק חזבאללה בכל לבנון בדגש על נוכחותו בדאחיה שבביירות, בתמורה להפסקת התקיפות של ישראל בלבנון ויישום משטר ביטחוני חדש, שיכלול אפשרות לפריסת כוח אמריקאי בעל סמכויות פיקוח, בדומה לכוח המשקיפים הרב-לאומי בחצי-האי סיני, לצד צבא לבנון ובמקום יוניפי"ל.

במישור הכלכלי - נוכח הצורך הדחוף של לבנון בסיוע כלכלי, יש להימנע מהתניה גורפת של כל סיוע מערבי ללבנון בפירוקו המוחלט של חזבאללה מנשק ולפעול להרחבת הסיוע כבר בשלב הראשון, גם אם באופן מותנה ומדורג. התמיכה הכלכלית בלבנון תסייע לחזק את הנהגתה הפרו-מערבית, אם תופנה לקידום הרפורמות הנחוצות להסדרת המערכת הכלכלית והממשלתית במדינה וכן לדחיקת חזבאללה, ובעיקר לשיקום האוכלוסייה השיעית הנתמכת כיום על ידי הארגון כדי לייצר חלופה לתלותה בו. כן נדרש לעודד סיוע כלכלי לצבא לבנון - תוך דרישה לצעדים לניקוי הצבא מהשפעת חזבאללה. ניתן לגייס לצורך זה גורמים מתונים בזירה האזורית (ערב הסעודית, איחוד האמירויות) ובמערב, גם כדי למנוע פניה ללבנונית לסיוע איראני, טורקי או רוסי, ולצמצם את התלות הלבנונית בסיוע הקטרי.

יחסי ישראל-לבנון - מוצע לדחות לשלב מאוחר יותר את היוזמות לשינוי במערכת היחסים הרשמית בין המדינות כדי לא לנסות להתקדם במסלול הביטורלי בטרם בשלו התנאים וכך להקשות על ההנהגה הלבנונית החדשה, המתמודדת עם קשיי פנים לא מבוטלים. הצטרפות מדינות נוספות ל'הסכמי אברהם' עשויה להקל על לבנון ובעיקר אם זו תהיה ערב הסעודית ואולי סוריה. רצוי להימנע

מהתבטאויות פומביות שיש בהם כדי להקשות על ההנהגה הלבנונית. למשל, רעיון הנורמליזציה עם לבנון, שהועלה לאחרונה, מקדים את זמנו ורצוי לחשוב על תהליך מדורג גם בתחום הסדרת היחסים בין שתי המדינות במקביל להסדרה הביטחונית, שיכלול את הרכיבים הבאים:

- בשלב מוקדם, ביטולו בפרלמנט של החוק הלבנוני משנות ה-50, האוסר על לבנונים לקיים קשרים עם ישראלים.
- חזרה להסכם הפסקת האש מ-1949 - הסכם אי-לוחמה - רעיון שהנשיא עוון התייחס אליו בפומבי בעבר ושיהיה קל יותר יחסית לעיכול בציבור הלבנוני מאשר קידום פורמלי של היחסים.
- נכונות להשתלב בפרויקטים לשיפור המצב הכלכלי בלבנון, למשל התוכנית להעברת גז בצינור הערבי ללבנון.

בנוסף, חשוב לפתח ערוצי קשר לא פורמליים, ישירים ועקיפים (בנוסף לתווך האמריקאי), בעיקר עם ההנהגה החדשה בלבנון וגם עם גורמים פוליטיים מגוונים במערכת הלבנונית, כולל מתנגדי חזבאללה מקרב האוכלוסייה השיעית.

מעורבות אמריקאית - יש לנסות ולעודד את הממשל האמריקאי להגביר את עיסוקו בסוגיית לבנון ואת תמיכתו במדיניות הישראלית ובפעילותה הצבאית, וכן לרתום אותו לסיוע ללבנון ולצבא לבנון.

בזירה הבינלאומית - נוכח האפשרות להרחבת פעילות חזבאללה בחו"ל בשל מצוקתו הנוכחית, נדרש לקדם את המאבק המדיני, הכלכלי והתודעתי בחזבאללה בזירה הבינלאומית לעצירת מקורות הכנסה עבורו ולהצרת פעילותו. בתוך כך, מוצע לקדם יוזמה לשיתוף פעולה אזורי, במיוחד עם המדינות הניזוקות מפעילות הטרור של חיזבאללה ומהברחות הסמים לתחומן (ירדן, איחוד האמירויות, ערב הסעודית, קפריסין, יוון, מצרים ואף סוריה) וגם להוביל מאמץ בזירה הבינלאומית (מול האינטרפול, האיחוד האירופי, ארצות הברית, ארגנטינה, פרגוואי, ברזיל) להכשלת פעילותו להברחת סמים והלבנת כספים.